

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені ІВАНА
ФРАНКА**

Кафедра Соціального забезпечення та управління персоналом

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

В.о.декана економічного факультету
Ростислав Михайлишин
« » 2023р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

«ЛІДЕРСТВО ТА КОМАНДНА РОБОТА»

назва навчальної дисципліни

освітній рівень перший (бакалаврський)

галузь знань – 23 Соціальна робота

спеціальність – 232 Соціальне забезпечення

Освітньо-професійна програма «Соціальне забезпечення»

Факультет економічний

2022-2023 навчальний рік

Робоча програма навчальної дисципліни «ЛІДЕРСТВО ТА КОМАНДНА РОБОТА» для студентів за спеціальністю 232 - Соціальне забезпечення

Розробник(и):

Возна Любов Богданівна, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри соціального забезпечення та управління персоналом

Шегинська Наталія Зенонівна, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри соціального забезпечення та управління персоналом

Мельник Оксана Володимирівна, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри соціального забезпечення та управління персоналом

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри соціального забезпечення та управління персоналом
Протокол від “31” серпня 2022 року № 1

В.о.Завідувача кафедри Соціального забезпечення та управління персоналом

Наталія Шегинська

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма здобуття освіти	заочна форма здобуття освіти
Кількість кредитів – 4	Галузь знань <u>23 Соціальна робота</u> (шифр і назва)	<u>Нормативна</u> (за вибором)	
Модулів – 2	Освітній рівень: <u>бакалавр</u>	Рік підготовки	
Змістових модулів – 2		3-й	-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання		Семестр	
_____		5-й	-й
Загальна кількість годин – 120	Спеціальність: <u>232 Соціальне забезпечення</u> (шифр і назва)	Лекції	
Тижневих годин для денної форми здобуття освіти : аудиторних – 4 самостійної роботи студента – <u>3,5</u>		32 год.	год.
		Практичні, семінарські	
		32 год.	год.
		Лабораторні	
		год.	год.
		Самостійна робота	
		56 год.	год.
		Індивідуальні завдання:	
		год.	
	Вид контролю: (екзамен/залік)		
ЗАЛІК			

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить (%):

для денної форми здобуття освіти – 53%

для заочної форми здобуття освіти –

2. Мета вивчення дисципліни «Лідерство і командна робота» є Розвиток міжособистісної та управлінської компетентностей, шляхом розкриття сутності лідерства, методів формування командної роботи для розвитку лідерського потенціалу.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Лідерство і командна робота» є ознайомлення студентів з відповідними поняттями, категоріями та основами лідерства і командної роботи; сформувавши розуміння природи лідерства та феномену командної роботи, розглянути досвід зарубіжних країн з розвитку лідерства та формування відповідної командної культури, формування майбутніх лідерів, на основі цінностей та виховання лідерських якостей та умінь; набуття практичних навичок розв'язування лідерських завдань та виконання відповідних функцій; виховання здатності до творчого пошуку напрямків та резервів удосконалення лідерської діяльності та успішної організації командної роботи.

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК 12 Здатність працювати в команді.

ЗК 13 Здатність до міжособистісної взаємодії.

ЗК 15 Визначеність і наполегливість щодо поставлених завдань і взятих обов'язків.

Вивчення дисципліни також сприятиме формуванню таких загальних компетентностей, як здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях, у вирішнні конкретних проблем; здатність використовувати інформаційні та комунаційні технології; здатність усвідомлювати значущість загальнолюдських цінностей та етичних норм;

Спеціальні компетентності (СК):

СК 14 Здатність до генерування нових ідей та креативності у професійній сфері

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

знати:

- особливості різних стилів лідерства;
- передумови ефективного лідерського впливу;
- ціннісні, критеріальні та поведінкові переваги партнера у діловому спілкуванні;
- процеси внутрішньої динаміки команди при переході від одного етапу розвитку до іншого.
- теорії та концепції взаємодії людей в організації;
- завдання мотивації, групової динаміки, командоутворення;
- особливості управління конфліктами;
- основи комунаційних процесів в організації, ділового спілкування, принципи і методи організації ділових комунацій;
- принципи та методи управління, форми влади, підходи до управління.

Основні причини невдач в управлінні;

- переваги роботи в команді, суть високоефективної команди, якості, необхідні для створення ефективною та злагодженою командою, складові ефективною комунації;

- технології створення команди. Підбір кандидатів в команду.
- основні етапи розвитку команди та життєві цикли команди: динаміка внутрішньоконандних процесів;
- алгоритм управління конфліктом;
- що таке емоційне вигорання лідера та усвідомлене управління здоров'ям.
- принципи формування здоров'язберігаючих компетентностей, зміцнення резервних можливостей лідера, формування навичок здорової поведінки;
- як люди адаптуються до змін на індивідуальному рівні Розвиток лідерського потенціалу та що таке саморозвиток;
- організаційні бар'єри в керівництві. Культура - структура – поведінка;
- засоби самообілізації та регуляції власної поведінки: петля НОРД або цикл Бойла тощо.

розуміти:

- компетенції EQ: само-усвідомлення, самомотивація, саморегулювання, соціальне усвідомлення (емпатія) і управління стосунками (комунікативність);
- причини стресу та способи їх діагностики;
- особливості формування сучасних технологій ефективного впливу на індивідуальну та групову поведінку в організації;
- дієвих інструментів мотивування персоналу організації.

вміти :

- аналізувати та використовувати особливості різних стилів лідерства
- розробляти етапи розвитку особистісного потенціалу: розвивати навички аналітичного і критичного мислення і розуміння; оцінювати ідеї та пропозиції; формулювати докази; робити висновки і узагальнювати аргументи; творчо генерувати нові ідеї.
- розробляти критерії оцінки, використовувати сучасні підходи до діагностики лідерства та ефективності роботи команди;
- здійснювати аналіз ситуативних чинників, що обумовлюють вибір ефективного стилю лідерства в організації;
- формувати власний імідж шляхом цілеспрямованого використання мовної культури, культури зовнішності, невербальних засобів, аксесуарів;
- визначати свій стиль лідерства;
- визначати готовність колективу до формування команд;
- визначати сфери спільних інтересів та цінності для побудови ефективної командної роботи;
- формувати та підтримувати довіру бізнес-партнерів;
- здійснювати ділові переговори з урахуванням особливостей комунікаційної ситуації, етичних вимог та психологічних закономірностей переговорного процесу;
- створювати ефективну самопрезентацію, здійснювати саморозвиток та вдосконалюватися;
- здійснювати презентацію ділової інформації.
- застосовувати отримані знання в практичній діяльності;

Програмні результати навчання (ПРН):

- Ефективно працювати як індивідуально, так і у складі міждисциплінарної команди фахівців;
- Демонструвати вміння креативно виріувати проблеми та приймати інноваційні рішення, мислити та застосовувати творчі здібності до формування принципово нових ідей.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовний модуль 1. Компетенції лідера.

Тема 1. Сучасні концепції лідерства.

Лекція 1-2.

Поняття, основні категорії. Сутність лідерства та управління, головні відмінності. Портрет сучасного лідера. Роль лідера в глобальному світі та на мікрорівні. Сучасне бізнес-середовище, внутрішня та зовнішнє середовище організації. Задачі лідера. Лідерство та прийняття рішень.

Семінарське заняття 1-2.

Теорія Х та теорія Y. Щоденне лідерство. Історія лідерства. Організаційне лідерство. Приклади успішних компаній. Експертне, емоційне та ситуаційне лідерство. Віртуальне лідерство. Трансформаційні та транзакційні лідери. Класифікація лідерів.

Самостійна робота.

Обов'язки менеджера та керівника, відмінність керівника від лідера. Психотип лідера. Типи особистостей та лідерство. Політичне лідерство. Редизайн лідерства. Типи лідерства за М.Вебером.

Тема 2. Командне лідерство: сутність і принципи.

Лекція 3.

Поняття «група» та їх класифікація. Соціальна група. Умовні, реальні групи. Формальні, неформальні групи. Референтна еталонна група. Поняття команди її ознаки та види. Загальна характеристика основних моделей команди.

Семінарське заняття 3.

Високоєфективні команди. Якості, необхідні для створення ефективною та злагодженою командою. Складові ефективною комунікації Надання та отримання зворотнього зв'язку. Техніки для налагодження діалогу в команді.

Самостійна робота

Суть команди - люди, об'єднані спільною метою. Переваги роботи в команді. Високоєфективні команди. Якості, необхідні для створення ефективною та злагодженою командою. Складові ефективною комунікації.

Тема 3. Розвиток командного потенціалу.

Лекція 4.

Мотивація командної роботи. Співвідношення індивідуальною та груповою мотивації в команді. Розвиток команди по Такману. Основні ознаки команди. Формування команди в організації. Етапи формування команди.

Семінарське заняття 4.

Соціометрія. Формування довіри в групі і єдності в команді. Формування цінностей в команді. Навчання команди технологіям роботи. Розвиток командної взаємодії. Згуртованість колективу. Довіра в команді. Роль лідера у формуванні та розвитку команди.

Самостійна робота.

Концепція групового розвитку. Стадії розвитку команди.

Тема 4. Організація та проведення нарад і робочих зустрічей Технологія підготовки проведення нарад і зборів.

Лекція 5-6.

Структура образу лідера. Самопрезентація лідера. Мова рухів тіла. Поняття наради, засідання та зборів. Характеристика ділової поради. Особливості проведення нарад різних видів. Службові наради. Класифікація ділових нарад та методика їх раціонального проведення. Етапи проведення ділової наради.

Семінарське заняття 5-6.

Класифікація нарад за цілями, за способом проведення, за ступенем підготовленості, за періодичністю, за кількістю учасників, за складом учасників. Методика раціональної підготовки нарад. Технологічна схема підготовки і проведення наради. Правила проведення зборів.

Самостійна робота.

Рекомендації менеджеру щодо раціоналізації витрат часу на проведення ділової наради. Принципи проведення оперативних нарад. Характерні тип учасників нарад. Методи ефективного проведення нарад.

Тема 5. Лідерство як фактор вирішення конфліктів в організації.

Лекція 7-8.

Сутність та характерні риси конфлікту. Види конфліктів. Умови виникнення конфлікту. Суперечність. Міжособистісні та ділові конфлікти. Конфліктна ситуація. Суб'єкти конфліктної ситуації. Інцидент. Конфліктогени. Етапи розвитку конфлікту. Означення та причини міжособистісних конфліктів. Управління міжособистісним конфліктом в організації. Вирішення міжособистісних конфліктів. Ділові конфлікти в організації. Функціональні і дисфункціональні наслідки конфлікту.

Семінарське заняття 7-8.

Міжособистісні та ділові конфлікти. Конфліктна ситуація. Суб'єкти конфліктної ситуації. Інцидент. Конфліктогени. Етапи розвитку конфлікту. Означення та причини міжособистісних конфліктів. Управління міжособистісним конфліктом в організації. Вирішення міжособистісних конфліктів. Ділові конфлікти в організації. Функціональні і дисфункціональні наслідки конфлікту. Види конфліктів в організації. Конструктивний і деструктивний конфлікт. Причини ділових конфліктів в організації. Управління конфліктами в діловій сфері. Прогнозування конфлікту. Профілактика, запобігання, стимулювання, діагностика і регулювання конфлікту.

Самостійна робота

Психокорекція поведінки членів колективу з боку керівника. Розробка способів досягнення безконфліктних взаємин працівників у процесі трудової діяльності. Вибір стратегії і тактика поведінки у конфлікті. Розв'язання ділових конфліктів в організації. Технологія вирішення конфлікту.

Тема 6. Міжособистісні комунікації в груповій або командній роботі

Лекція 9-10.

Презентація: поняття, види та основні характеристики. Види презентацій.. Структурні компоненти презентації. Публічний виступ як важливий засіб

комунікації переконання. Види публічного мовлення. Ділова промова, лекція, наукова дискусія, повідомлення. Мовні засоби переконування. Комунікація в міжособистісних відносинах. Сутність і специфіка міжособистісної комунікації. Види і форми комунікації. Масове спілкування.

Семінарське заняття 9-10.

Презентація за сценарієм, інтерактивні презентація, автоматична, навчальна презентація. Способи завершення презентації. Теорія аргументації і переконання. Аргументація, теза у доведенні, аргумент. Правила і помилки аргументів. Мистецтво аргументації. Спілкування як соціально-психологічна та комуникативна категорія. Комуникативний аспект спілкування. Мовлення.

Самостійна робота.

Інтерактивний аспект спілкування. Типи поведінки при взаємодії. Норма поведінки. Перцептивний аспект спілкування. Атракція. Стереотипізація.

Змістовний модуль 2. Особистісний розвиток лідера.

Тема 7. Лідерство і саморозвиток.

Лекція 11.

Емоційне вигорання лідера. Типи природних лідерів. Типи лідерів в практиці національних ділових відносин. Типи лідерів в країнах з високорозвиненою економікою. Самодисципліна. Як люди адаптуються до змін на індивідуальному рівні. Розвиток лідерського потенціалу. Індивідуальне лідерство: мета і засоби.

Семінарське заняття 11.

Емоційне вигорання лідера. Типи природних лідерів. Типи лідерів в практиці національних ділових відносин. Типи лідерів в країнах з високорозвиненою економікою. Бажання діяти. Відповідальність. Почуття залученості. Самодисципліна. Як люди адаптуються до змін на індивідуальному рівні.

Самостійна робота.

Розвиток лідерського потенціалу. Індивідуальне лідерство: мета і засоби. Ключові принципи мотивації. Як побудувати систему роботи один-на-один. Вирішення проблем і індивідуальні зустрічі як інструмент розвитку.

Тема 8. Лідерська етика.

Лекція 12-13.

Коріння етики: світська та релігійні традиції. Розвиток моралі. Значення цінностей. Репутація організації. Культура - структура - поведінка. Що таке організаційна культура. Джерела культури. Як лідери змінюють культуру.

Семінарське заняття 12-13.

Коріння етики: світська та релігійні традиції. Розвиток моралі. Значення цінностей. Репутація організації. Культура - структура - поведінка. Етичний клімат в організації. Організаційна етика.

Самостійна робота

Організаційні бар'єри в керівництві. Культура - структура - поведінка. Свобода для діючих лідерів. Цінності, спілкування і свобода. Бачення. Створення атмосфери довіри. Основні принципи в управлінні змінами на організаційному рівні.

Тема 9. Емоційний інтелект. Лідерство і емоції.

Лекція 14-15.

Семінарське заняття 14-15.

Самостійна робота.

Лідерство і емоційний інтелект. Розуміння компетенцій EQ: само-усвідомлення, самомотивація, саморегулювання, соціальне усвідомлення (емпатія) і управління стосунками. Чому це важливо для лідерства і командної роботи. Практика самоусвідомлення і саморегулювання Лідерство в складній і небезпечній ситуації. Лідерство і емпатія. Лідерство і здатність чути. Лідерство і впевненість.

Тема 10. Управління якістю роботи.

Лекція 16.

Семінарське заняття 16.

Визначення цілей виконання. Проведення огляду за якістю виконання Професійне виконання. Бенчмаркінг Організаційний успіх. Поліпшення виконання через зміну поведінки Дотримання дисципліни Запобігання «вигоранню».Стрес.

Самостійна робота.

Стародавні методики протидії стресам. Види службових і позаслужбових стресів. Профілактика стресів.

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назва теми	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна (дистанційна) форма					
	усь ого	У тому числі										
		Лекції	Практичні (семінарські) заняття	Лабораторні (кошпактні) заняття	Індивідуальні заняття	Самостійна робота студента	Лекції	Практичні (семінарські) заняття	Індивідуальні заняття	Заняття в дистанційному режимі	Самостійна робота студента	
1	2	3	4	5	6	7						
Змістовний модуль 1. Компетенції лідера.												
Тема 1. Сучасні концепції лідерства.	15	4	4	-	-	7	-	-	-	-	-	
Тема 2. Командне лідерство: сутність і принципи	7,5	2	2	-	-	3,5	-	-	-	-	-	
Тема 3. Розвиток командного потенціалу.	7,5	2	2	-	-	3,5	-	-	-	-	-	
Тема 4. Організація та проведення нарад і робочих зустрічей. Технологія підготовки проведення нарад і зборів.	15	4	4	-	-	7	-	-	-	-	-	
Тема 5. Лідерство як фактор вирішення конфліктів в організації.	15	4	4	-	-	7	-	-	-	-	-	
Разом за змістовним модулем 1	60	16	16			28						
Змістовний модуль 2. Особистісний розвиток лідера.												
Тема 6. Міжособистісні комунікації в груповій або командній роботі..	15	4	4	-	-	7	-	-	-	-	-	
Тема 7. Лідерство і саморозвиток.	7,5	2	2	-	-	3,5	-	-	-	-	-	
Тема 8. Лідерська етика	15	4	4	-	-	7	-	-	-	-	-	
Тема 9. Емоційний інтелект. Емоційне лідерство.	15	4	4	-	-	7	-	-	-	-	-	
Тема 10. Управління якістю роботи.	7,5	2	2	-	-	3,5						

Разом за змістовним модулем 2	60	16	16			28					
Усього годин:	120	32	32			56	-	-	-	-	-

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	2	2
1	Тема 1. Сучасні концепції лідерства.	4
3	Тема 2. Командне лідерство: сутність і принципи	2
4	Тема 3. Розвиток командного потенціалу.	2
5	Тема 4. Організація та проведення нарад і робочих зустрічей Технологія підготовки проведення нарад і зборів.	4
6	Тема 5. Лідерство як фактор вирішення конфліктів в організації.	4
7	Тема 6. Міжособистісні комунікації в груповій або командній роботі..	4
8	Тема 7. Лідерство і саморозвиток.	2
9	Тема 8. Лідерська етика	4
10	Тема 9. Емоційний інтелект. Емоційне лідерство.	4
11	Тема 10. Управління якістю роботи..	2
	Разом	32

6. Теми практичних занять.

Немає

7. Теми лабораторних занять.

Немає

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Сучасні концепції лідерства.	7
2	Тема 2. Командне лідерство: сутність і принципи	3,5

3	Тема 3. Розвиток командного потенціалу.	3,5
4	Тема 4. Організація та проведення нарад і робочих зустрічей Технологія підготовки проведення нарад і зборів.	7
5	Тема 5. Лідерство як фактор вирішення конфліктів в організації.	7
6	Тема 6. Міжособистісні комунікації в груповій або командній роботі..	7
7	Тема 7. Лідерство і саморозвиток.	3,5
8	Тема 8. Лідерська етика	7
9	Тема 9. Емоційний інтелект. Емоційне лідерство.	7
10	Тема 10. Управління якістю роботи..	3,5
11	Тема 1. Сучасні концепції лідерства.	7
	Разом	56

9.Індивідуальні завдання.

Немає

10. Методи навчання

Результати навчання дисципліни деталізують такі програмні результати навчання:

Результати навчання	Методи навчання і викладання	Методи оцінювання досягнення результатів навчання
<ul style="list-style-type: none"> - Ефективно працювати як індивідуально, так і у складі міждисциплінарної команди фахівців; - Демонструвати вміння креативно вирішувати проблеми та приймати інноваційні рішення, мислити та застосовувати творчі здібності до формування принципово нових ідей. 	<ul style="list-style-type: none"> - Словесні методи (активні лекції, бесіди з елементами формування проблемних завдань); - Наочні методи (мультимедійні презентації); - Проблемно-пошукові методи (виконання завдань самостійної роботи спрямованих на активізацію отриманих знань під час аудиторних занять та виробленню навичок самостійної пізнавальної діяльності); 	<ul style="list-style-type: none"> - Оцінювання досягнення результатів навчання ґрунтується на основі об'єктивності, відкритості, систематичності, єдності вимог і методики оцінювання; - Контроль здійснюється впродовж семестру під час проведення практичних занять та виконання контрольних робіт; - Виконання контрольних робіт передбачає оцінювання теоретичних знань та практичних вмінь та навичок;

		- Контрольні роботи проводяться у формі тестування, відповідей на теоретичні питання та аналіз практичних завдань з використання технологій дистанційного навчання.
--	--	---

11. Методи контролю

Застосовуються такі методи контролю: поточний контроль, що включає роботу на семінарах (практичних) і підсумковий контроль, який проводиться з метою перевірки засвоєння навчальної програми дисципліни в кінці семестру у формі модульної роботи.

При оцінюванні рівня знань приймається до уваги: глибина і міцність знань; рівень мислення; вміння синтезувати знання по окремих темах; вміння складати розгорнутий план відповіді; давати точні формулювання; правильно користуватись понятійним апаратом; культура відповіді (грамотність, логічність і послідовність викладу).

Оцінювання знань студентів здійснюється за 100 бальною шкалою ECTS на основі поточного та підсумкового контролю. Застосовується така схема накопичення балів: поточний контроль - (робота на семінарах (практичних) – 60 балів; Підсумковий контроль(модуль) - 40 балів або 30 балів(за наявності сертифікату неформальної освіти).

Додаткові бали (10б.) студент може отримати за результати **неформальної освіти**, при наявності сертифікату проходження курсів на різноманітних онлайн-платформах («Learn LifeLong», Онлайн-курси із сертифікатами на платформах Prometheus , Coursera, EdEra тощо)

Підсумковий контроль - залік, який оформляють за результатами контролю знань студентів упродовж семестру.

12. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота										Підсумковий тест (модуль)	Сума
Змістовий модуль 1											
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	40	100
8	3	3	8	8	8	3	8	8	3		

T1, T2 ... T10 – теми змістових модулів.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

		Оцінка за національною шкалою
--	--	-------------------------------

Оцінка ЄКТС	Сума балів за всі види навчальної діяльності	для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
A	90 – 100	відмінно	зараховано
B	81-89	добре	
C	71-80		
D	61-70	задовільно	
E	51-60		
FX	21-50	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
F	0-20	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

13. Методичне забезпечення

Методичне забезпечення навчальної дисципліни охоплює:

- електронні ресурси кафедри за посиланням: <https://econom.lnu.edu.ua/department/sotsialnoho-zabezpechennia-ta-upravlinnia-personalom>
- Робоча програма навчальної дисципліни «Лідерство та командна робота»
- Конспект лекцій.
- Підручники та посібники, зазначені у списку рекомендованої літератури,
- Інформаційні ресурси Інтернет-мережі.
- Пакет підсумкових завдань.

14. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова

- Адизес І. Командне лідерство. Як порозумітися з будь-яким менеджером. К.: Наш формат, 2019, 304 с. 3.2.2. бізнесі: навчальний посібник. Харків : «Друкарня Мадрид», 2017. 100 с.
- Гура Т., Романовський О., Книш А. Психологія лідерства в бізнесі: навчальний посібник – Харків: «Друкарні Мадрид, 2017. – 100с.
- Дороніна М. С. Культура ділового спілкування і партнерства: навчальний посібник.. – Харків: Вид. ХНЕУ, 2018. –204с.
- Кеннеді Г. Домовлятися завжди. Як досягати максимуму в будь-яких переговорах/ Гевін Кеннеді; пер. з англ. Тетяни Микитюк. – Харків: Книжковий Клуб «Клуб сімейного дозвілля», 2016 - 336 с.

5. Кові С. 7 звичок надзвичайно ефективних людей. Х.: Книжковий клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2012, 384 с.
6. Комарова К.В., Коляда С.П. Лідерство: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Дніпро: 2017. – 430 с.
7. Крейг Н. Лідерство починається з призначення. К.: Фабула, 2019, 240 с.
8. Максвелл Дж. 21 беззаперечний закон лідерства. Х.: Книжковий клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2017. 320 с.
9. Нестуля О. О., Нестуля С. І., Кононець Н.В. Основи лідерства: електронний посібник для самостійної роботи студентів. – Полтава : ПУЕТ, 2018. – 241 с.
10. Про лідерство. Harvard Business Review. 10 найкращих статей /КМ-БУКС-К, 2018.- 216 с.
11. Розвиток лідерства / Л. Бізо, І. Ібрагімова, О. Кікоть, Є. Барань, Т. Федорів ; за заг. ред. І. Ібрагімової. — К. : Проект «Реформа управління персоналом на державній службі в Україні», 2012. — 400 с. ISBN 978-617-661-029-8
12. Скібіцька Л. І. Лідерство та стиль роботи менеджера: навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2019. – 192с.
13. Теорія і практика формування лідера: навчальний посібник / О.Г. Романовський, Т.В. Гура, А.Є. Книш, В.В. Бондаренко – Харків, 2017 р. – 100 с.
14. Юрчишин, В.М., Ходак Л.М., Гобир Л.М. Групова динаміка та комунікації : конспект лекцій. Івано-Франківськ : ІФНТУНГ, 2015. 146 с.

Допоміжна література

1. Ващенко І. В. Конфліктологія та теорія переговорів : навч. посібник / І. В. Ващенко, М. І. Кляп. - К. : Знання, 2013. - 407 с.
2. Економіка. Фінанси. Менеджмент. Актуальні питання науки і практики. Режим доступу: <http://efm.vsau.org/>.
3. Книш А. Є. Емоційний інтелект лідера у сфері бізнесу : навчальний посібник / А. Є. Книш; за заг. ред. О. Г. Романовського, С. В. Калашникової. – К. : ДП «НВЦ «Пріоритети», 2016, – 40 с. ISBN 978-617-7288-30-4
4. Остряньська Н. В. Комунікативні процеси у навчанні. Х.: ХНАМГ, 2009. 24 с.
5. Сергеева Л. М., Кондратьєва В. П., Хромей М. Я. Лідерство: навч. посібн. / за наук. ред. Л. М. Сергеевої. – Івано-Франківськ. «Лілея НВ». 2015. – 296 с.
6. Формування командного лідерства в університеті : навчальний посібник / І. Прохор. – К. : ДП «НВЦ «Пріоритети», 2016. – 40 с.

Інформаційні ресурси

1. Варенко В.М. Інформаційно-аналітична діяльність: Навч. посіб. К.: Університет «Україна». 2014. 417 с. URL: http://megalib.com.ua/content/1948_63_Tipologiya_komynikacii.html
2. Комунікації в організаціях: процес, типи, зв'язки, бар'єри [Електронний ресурс] URL: <http://ru.osvita.ua/vnz/reports/management/15040/>
3. Публічний виступ як важливий засіб комунікації переконання [електронний ресурс]. URL: <https://studfiles.net/preview/5643730/page:15/>
4. http://psae-jrnl.nau.in.ua/journal/1_57_2017_ukr/16.pdf

5. Бібліотека імені В.Вернадського. [Електронний ресурс]. – Режим доступу з: <http://www.nbu.gov.ua>
6. Інтернет-портал для управлінців. – <http://www.management.com.ua>.